

მეცახშეთა ზეობა,

ანუ, რატომ არის ჩვენთან ჯერ კიდევ გელური კაპიტალიზმი?!

ადამიანთა უდიდესი უმრავლესობისთვის სრულიად უცნობია, თუ რა პროცესები მიმდინარეობს საბანკო სექტორში და რამდენად ხელს უწყობს ეს სფერო ქვეყნის ეკონომიკურ აღმავლობას. ეს მხოლოდ იმით ჯი არ არის გამოწვეული, რომ საბანკო სფეროში მიმდინარე პროცესები ადამიანის ორგანიზმში მიმდინარე პროცესებზე ურთულესია, არამედ იმითაც, რომ ეს პროცესები საზოგადოებისთვის ისევე დახურულია, როგორც ნებისმიერი ქვეყნის უშიშროების სამსახურის საქმიანობა.

ის, რომ ეკონომიკის ამ ბურჟუაზი მოცულმა სფერომ (როგორც ჩანს, არა მხოლოდ ჩვენთვის, არამედ მსოფლიო საზოგადოებისთვისაც), მსოფლიო საფინანსო კრიზისის პროვოცირება გამოიწვია, ეს უკვე ოფიციალურად დადასტურებული ფაქტია.

ის, რომ მსოფლიოს საბანკო სფეროში მიმდინარე პროცესების მოსალოდნელ შედეგებზე, ჩვენთან არც არაფერი იცოდნენ და, არც არაფერს ფიქრობდნენ, იქიდანაც ჩანს, რომ ერთ-ერთმა საკმაოდ წარმატებულმა ბანკირმა, ამერიკაში მიმდინარე საფინანსო კრიზისის კულმინაციის პერიოდში, იმავე ამერიკაში, ცხადია ინგლისურ ენაზე, გამოსცა წიგნი საბანკო სფეროს, როგორც ერთ-ერთი წარმატებული სფეროს, განვითარების პერსპექტივების შესახებ.

დაახლოებით ამავე პერიოდში, ან ცოტათი უფრო ადრე, ჩვენმა ბანკირებმა დაიწყეს საბანკო წილების უცხოელ პარტნიორებზე მიყიდვის პერმანენტული პროცესი, ოფიციალურად ინვესტიორების შემოყვანის მოტივით (ხოლო, რეალურად, უნდა ვიფიქროთ, რომ ეს გაკეთდა ხელისუფლების ზოგიერთი მაღალჩინოსნის ხელყოფისაგან თავიანთი ბიზნესის გადასარჩენად).

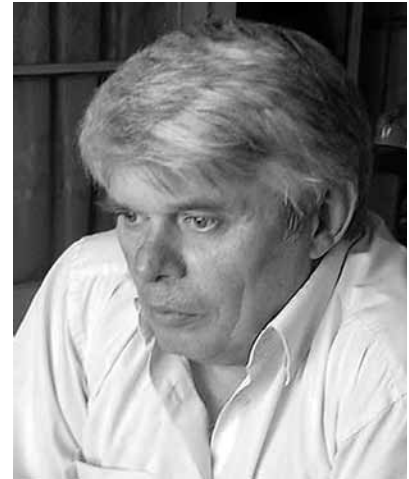
თუ დავეთანხმებით ეკონომიკურ თეორიაში მიღებულ თეზას, რომ საბანკო სფერო, საფინანსო სფეროსთან ერთად, ქვეყნის ეკონომიკური ცხოვრების სისხლძარღვთა სისტე-

მაა, მაშინ, ისიც უნდა ვალიაოთ, რომ ჩვენს საბანკო სისტემას ჰიპერტონიული კრიზი თუ არა, მკვეთრად გამოხატული ჰიპერტონია აქვს, რაც ნებისმიერ დროს (ეს დრო კი, შეიძლება დაბეჯითებით ითქვას, მაგანთა და მაგანთა მიერ მათემატიკური სიზუსტით იქნება შერჩეული), შეიძლება ჰიპერტონიულ კრიზიში გადაიზარდოს.

ის, რომ ჩემს მიერ ნათქვამი ლიტონი სიტყვები არ არის, ალბათ საკმარისია მსოფლიო საფინანსო კრიზისის წარმოქმნის ოფიციალური ვერსიის გახსენებაც.

არ შეიძლება მთელ მსოფლიოში საპროცენტო განაკვეთის წლიური სიდიდე 6-8 პროცენტის ფარგლებში მერყეობდეს, ხოლო ჩვენთან არავითარი პერსპექტივაც კი არ არსებობდეს იმისა, რომ საპროცენტო განაკვეთი როდესმე მაინც ამ სიდიდემდე დაეცე. ის არგუმენტები, რაც ბანკებს საპროცენტო განაკვეთის დღეს არსებული სიდიდის გასამართლებლად მოჰყავთ, იმდენადვე უსუსურია, რამდენადაც უსინდისო.

თუმცა, ეს კიდევ არ არის მთელი უბედურება. რამდენადაც ბანკები, გარდა იმისა, რომ საპროცენტო განაკვეთის სიდიდეს დაბლა არ წვევენ, კრედიტებს არ გასცემენ საკმარისი ხელფასისა და შესაბამისი ქონებრივი უზრუნველყოფის გარეშე, გამოჩნდნენ ენერგიული ადამიანები, რომლებმაც ბანკების ამ შეზღუდვებით ძალიან კარგად ისარგებლეს და, რამდენადაც 2008

თამაზ აქშუბარდია

ეკონომიკის აკადემიური
დოქტორი

წლის აგვისტოს სისხლიანი ტრაგედიის შემდეგ, ძალიან ბევრ ჩვენს თანამემამულეს კრედიტების „არ გადახდების“ გამო, შეიძლება ითქვას, – „ბართლომეს ღამე“ გაუთენდა, დააფუძნეს ე.წ. საშუაშუალო ფირმები, რომლებიც კრედიტებს გასცემენ გაცილებით უფრო „ადვილად“, ვიდრე ბანკები, მაგრამ იმდენად დიდი საპროცენტო განაკვეთით, რომ ეს უკვე სცილდება ყოველგვარ ეკონომიკურ, გნებავთ სოციალურ და მითუმეტეს, – მორალურ ნორმებს.

ცხადია, ასეთი ზღვარგადასული უსინდისობა, ძლიერთა ამა ქვეყნისათა ხელშეწყობის გარეშე ვერ მოხდებოდა და სქემაც ამუშავდა. ამ სქემაში აქტიურად მონაწილეობენ ე.წ. „თავისუფალი პროფესიის“ ადამიანები, რომელთა პროფესიის თავისუფლება პირადად მე ძალზე საკამათოდ მიმაჩნია. ესენი, არც მეტი, არც ნაკლები, ნოტარიუსები არიან, რომლებიც სახელმწიფოს მიერ დელეგირებული უფლებამოსილების ფარგლებში, „უტყაპუნებენ და უბრაზუნებენ“ გერბიან ბეჭდებს ხელშეკრულებებზე, რომლის ყოველი დარტყმა, გარდა იმისა, რომ სახელმწიფოს უსუსურობის აღიარებაა, იმის უტყყვი თანხმობაცაა, რომ „ჩვენს შემდეგ თუნდაც ქვა-ქვაზე ნუ დარჩენილა“, – თითქოს საფრანგეთის „მეფე მზის“, ლუი XIV-ის სიტყვების პრაქტიკული რეალიზაცია ხდებოდეს. არადა, საქმე სწორედ აქეთკენ მიდის.

ეს სიტყვები მხოლოდ დეკლარაციის დონეზე რომ არ დარჩეს, შევეცდები აღვწეროთ ის მექანიზმი, რომელითაც, ქართველთა მიზანმიმართული გაკოტრებისა და გაუბედურების პროცესები მიმდინარეობს.

ვინაიდან 2008 წლის ომის შემდგომ, ძალიან ბევრი ადამიანის ბიზნეს-ინტერესები დაზარალდა და, თუნდაც ტურისტული სეზონის ჩავარდნის გამო, ძალიან ბევრ ჩვენს თანამემამულეს, აღებული კრედიტების გადახდა პრობლემატური გაუხდა, ბევრმა მათგანმა კრედიტების აღების სწორედ ამ იძულებითი ფორმას მიმართა, ანუ მათ ბანკებიდან კრედიტების აღების შეუძლებლობის გამო, მიმართეს კრედიტების აღების სწორედ იმ ფორმას, რომელსაც ე.წ. საშუამავლო ფირმები გასცემდნენ წარმოუდგენლად მაღალი საპროცენტო განაკვეთით. წინააღმდეგ შემთხვევაში მათ ამ სესხების არ გასტუმრება და სუიციდის ისეთი ფორმებით სიცოცხლის დამთავრება ემუქრებოდათ, როგორცაა მრავალსართულიანი სახლების სახურავებიდან გადმოვარდნა, ან მტკვარში ხიდიდან გადახტომა და ა.შ.

ამგვარად, ზემოთ დასახელებული მიზეზების გამო, ბევრი ჩვენი თანამემამულე იძულებულია აიღოს ნებისმიერ პროცენტის სესხი და, რადგანაც ბანკები ყველას არ აძლევენ სესხს (ქვემოთ აუცილებლად ვიტყვი იმ ეჭვების შესახებ, რაც ამასთან დაკავშირებით გამიჩნდა), ამიტომ გამორჩნდნენ ე.წ. საშუამავლო ფირმები, რომლებიც იძლევიან იპოთეკურ სესხებს თვითური 5-6 პროცენტით, ამასთან, თვითონ შუამავლებს მიაქვთ მთლიანი თანხის 5 პროცენტი, ცალკე კიდევ ნოტარიუსის მომსახურება, რომელიც „თავისუფალი პროფესიის“ წარმომადგენლებს რომ ეკადრება, ისეთ თანხას იღებენ და ... საბოლოოდ, როგორც ირკვევა, ადამიანი განწირულია. და აი, ამ განწირულ ადამიანს „სიკვდილი რომ გაუადვილდეს“, საკანონმდებლო დონეზე მიიღეს ცვლილება, რომელიც სასამართლო გადაწყვეტილების გვერდის ავლით, ე.წ. „სააღსრულებლო ფურცლით“, ქონება პირდაპირ გაიყიდება აუქციონზე. აქ კი პროცესებში ერთვებიან უკვე ზემოთ დასახელებული „ენერგიული ადამიანები“ და, ეს იპოთეკით დატვირთული ქონება, რომელიც პირველ აუქციონზე, როგორც წესი ვერ (თუ არ) იყიდება, უკვე მეორე აუქციონზე იგივე ქონე-

ბა, უკეთეს შემთხვევაში, ნახევარ ფასად თუ გაიყიდება და, როგორც წესი, ამ ქონებას ეს ზემოთხსენებული „ადამიანები“ ყიდულობენ. დანარჩენი კი, როგორც იტყვიან, უკვე მხოლოდ ტექნიკის საქმეა. ამ ქონებას ან დაიტოვებ, ან აუჩქარებლად, დინჯად გაიყიდი სათანადო ფასად.

ფულის კეთების ეს გზა რამდენადაც ალტაცებას იწვევს თავისი გამომგონებლობით, იმდენადვე აღშფოთების მომგვრელია თავისი სრული უსულგულობითა და მხოლოდ ველური კაპიტალიზმისათვის დამახასიათებელი თავისი უაპელაციოობით.

თუ ისევ მეტაფორას გამოვიყენებთ, ბანკებს, რომლებიც დამკვიდრებული ტრადიციით, ეკონომიკის სისხლძარღვთა სისტემას წარმოადგენენ, ძალზე სერიოზული კონკურენტი გამოუჩნდა, ამ ე.წ. „წერილ სისხლძარღვთა სისტემის“ სახით, და, რამდენადაც სისხლძარღვთა სისტემა, მოუხედავად მისი სიდიდისა, ერთსა და იმავე ფუნქციას ასრულებს, უნდა ვიფიქროთ, რომ ბანკები ამ პროცესებში არაპირდაპირ მონაწილეობენ, ე.წ. „უსახელო ფირმების“ სახით, ან ამ პროცესებში მათ უბრალოდ მონაწილეობის უფლებას არ აძლევენ. სხვა ახსნა, ბანკების შინაგანად დამახასიათებელი მომხეჭველობის ბუნებიდან გამომდინარე, უბრალოდ არ არსებობს.

ახლა მოდით ამ არაადამიანური ურთიერთობების სამართლებრივ მხარესაც შევხედოთ.

რატომ იძლევიან სესხებს ეს, ე.წ. საშუამავლო ფირმები იმ ადამიანებზე, რომლებზედაც ბანკები სესხებს არ იძლევიან? მე უკვე აღვნიშნე, რომ ბანკები გარკვეულ პირობებს უყენებენ კრედიტის აღების მსურველებს ხელფასთან და საკრედიტო ისტორიასთან დაკავშირებით, რასაც მათ, გარდა იმისა, რომ საკანონმდებლო ნორმები ავალდებულებს, საერთაშორისო ხელშეკრულებებთან მიერთებაც ზღუდავს.

მამასადამე, ამ საშუამავლო ფირმებმა კარგად იციან, რომ კრედიტის არდაბრუნების ალბათობა საკმაოდ დიდია, და თითქმის გაუგებარი უნდა იყოს, რატომ მიდიან ისინი ასეთ რისკზე. მაგრამ აქ ისეთ შემთხვევასთან გვაქვს საქმე, როდესაც, რაც უფრო დიდია არდაბრუნების რისკი, მით უფრო მოგებული რჩება ფირმა. მიზეზი რამდენადაც მარტივია, – შედეგის თვალსაზრისით, იმდენადვე ამორალურია.

მართლაც, იპოთეკა უკეთეს შემთხვევაში მისი საბაზრო ღირებულების 50 პროცენტით არის დატვირთული. ამდენად, თუ სესხის ამლები კრედიტს ვერ დაფარავს, ამასთან, რადგანაც იპოთეკით დატვირთული ქონების აუქციონზე გატანა პროცედურულად გამარტივებულია (თუნდაც იმიტომ, რომ საკანონმდებლო ცვლილებით ამას სასამართლოს გადაწყვეტილება აღარ სჭირდება), მას ამ ქონებას ხელალებით უყიდიან. ამასთან, როგორც ვხედავთ, ეს ქონება საბოლოოდ მეოთხედ ფასში თუ გაიყიდება, რაც ხშირ შემთხვევაში კრედიტსაც ვერ ფარავს და ამიტომ, ისედაც გაუბედურებულ ადამიანს უყიდიან ყველაფერს, რისი გაყიდვაც კი შეიძლება, – სახლს, ავეჯს, საყოფაცხოვრებო ტექნიკას და საერთოდ ყველაფერს.

ახლა მივხედოთ რიტორიკული შეკითხვა: – **რამდენად ჯდება ასეთი ქმედება, გნებავთ კონსტიტუციის და გნებავთ სამოქალაქო კოდექსის ნორმებში?** ნებისმიერი ქვეყნის, თვით ყველაზე ავტორიტარული ქვეყნის კონსტიტუციით, ადამიანი, მისი სიცოცხლე, უმაღლეს ფასეულობას წარმოადგენს. კონსტიტუციიდან გამომდინარე, სამოქალაქო კოდექსშიც უნდა იყოს ნორმები, რომელიც არა მარტო ცალკეულ ადამიანს, არამედ, მისი ოჯახის წევრებსაც, უზრუნველყოფს გარანტირებული საარსებო გარემოს მინიმალური დონით მაინც. ეს საარსებო მინიმუმი ცხადია მოიცავს საცხოვრებელს, – სულ მცირე, სანიტარულად დადგენილი ნორმის ფარგლებში, ავეჯს, საყოფაცხოვრებო ტექნიკას, ტანსაცმელს და, რაც მთავარია, შემოსავლების იმ მინიმალურ რაოდენობას, რომელიც ოჯახის წევრებს უნდა დარჩეს საარსებოდ.

ჩვენს შემთხვევაში კი რა გამოდის? ოჯახის ერთ-ერთი წევრის მიერ აღებული, პრაქტიკულად დაუბრუნებელი სესხის გამო, მთელი ოჯახი რჩება ყოველგვარი სახსრების გარეშე და ამას ხელისუფლება არა თუ გულხელდაკრეფილი უყურებს, არამედ ყველანაირად ხელს უწყობს კიდევ. ეს მხოლოდ ველური კაპიტალიზმისთვის დამახასიათებელი პროცესებია, რომელიც ამერიკამ თითქმის ორი საუკუნის უკან განვლო. უფრო მეტიც, ეს რასობრივი სეგრეგაციის მსგავსი პროცესებია, რომლის მიზანია საზოგადოების კიდევ უფრო ღრმა პოლარიზაცია.